

Cal modificar la circumscripció única de l'Estat espanyol a les eleccions al Parlament Europeu?

Josep Vall* | jvall@irla.cat

VISTA PRÈVIA

Des dels Països Catalans, des de Galícia, des del País Basc, des d'Aragó... s'ha reclamat des de les primeres eleccions europees celebrades a l'Estat espanyol el 1987, que aquestes no tinguin lloc amb una circumscripció única, sinó que es tingui en compte la diversitat territorial de l'Estat. Una demanda que de ser atesa donaria uns resultats segurament indesitjats pels qui en fan la petició, si més no en base als resultats a les eleccions al Parlament Europeu del 2004.

Les eleccions al Parlament Europeu s'han celebrat des del 1979 amb una periodicitat de cinc anys, però encara és hora que existeixi una única normativa electoral per a tota la UE. Cada Estat celebra els comicis amb la seva pròpia normativa, que en el cas espanyol és el Títol VI de la Llei orgànica del Règim Electoral General (articles 210 a 227). Aquest títol es va incorporar a la Llei després de la integració, el 1986, de l'Estat espanyol a les comunitats europees.

Des de les primeres eleccions al Parlament Europeu celebrades a l'Estat espanyol el 1987, tot el procés electoral ha estat anàleg a l'utilitzat per a les eleccions al Congrés dels Diputats, excepte en tres qüestions: a) la circumscripció única estatal, enlloc de circumscripcions provincials; b) l'eliminació del llinar electoral del 3% dels vots per obtenir escons; c) i el número total d'escons atribuïts a cada convocatòria, força inferior als 350 del Congrés dels Diputats: 60 el 1987 i 1989; 64 a les eleccions del 1994 i 1999; 54 el 2004; i finalment 50 en la convocatòria d'enguany.

* Director de la Fundació Josep Irla

Sovint, les forces polítiques d'àmbit no estatal –CiU, PNV, Esquerra, BNG...– han reclamat que les eleccions europees se celebrin a l'Estat espanyol amb més d'una circumscripció

TAULA 1. ELECCIONS AL PARLAMENT EUROPEU 2004. RESULTATS A L'ESTAT ESPANYOL

Cens electoral	34.706.044	
Votants	15.666.491	45,14%
Abstenció	19.039.553	54,86%
Vots vàlids	15.512.282	99,02%
Vots nuls	154.209	0,98%
Vots blancs	95.014	0,61%
Vots a candidatures	15.417.268	99,39%

	Vots	%	Escons
PSOE	6.741.112	43,46	25
PP	6.393.192	41,21	24
Galeusca	798.816	5,15	2
IU-ICV	643.136	4,15	2
Europa dels Pobles	380.709	2,45	1
Coalición Europea	197.231	1,27	-
Los Verdes	68.536	0,44	-
P.Cannabis	54.460	0,35	-
Altres	140.076	0,90	-

Font: Elaboració pròpia

Les forces polítiques d'àmbit no estatal (CiU, PNV, Esquerra, BNG, EA, CHA...), molt sovint han reclamat que aquestes eleccions se celebrin a l'Estat espanyol com la resta de convocatòries electorals, és a dir, amb més d'una circumscripció per atendre criteris territorials al marge de la proporcionalitat vot-escons. Davant la inviabilitat de les circumscripcions provincials, donat el nombre reduït d'escons a elegir, s'han proposat com a circumscripcions electorals tan l'àmbit de les comunitats autònomes com uns no especificats àmbits nacionals que recullin la pluralitat territorial de l'Estat.

Les raons polítiques per demanar aquest canvi es justifiquen per si soles. Si estats amb una llarga tradició centralista com França o d'altres com la Gran Bretanya, que tot just han començat a descentralitzar-se fa poc més d'una dècada –amb la instauració del Parlament Escocès i l'Assemblea de Gal·les–, celebren les eleccions al Parlament Europeu amb diverses circumscripcions, com és possible que un estat més descentralitzat que els esmentats, com l'Estat espanyol, que explicita a l'article 2 de la Constitució que aquesta «[...] reconeix i garanteix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i de les regions que la integren [...]», conservi després de sis processos electorals, una única circumscripció?

Malgrat aquesta evidència, no està de menys reflexionar amb dades a la mà sobre la idoneïtat d'un tipus de circumscripció o d'un altre, si el que pretenem és que el resultat de les eleccions tradueixi el més fidelment pos-

En base als resultats del 2004, paradoxalment és la circumscripció única l'escenari que millor garanteix la proporcionalitat i la visualització de la pluralitat política de l'Estat espanyol

sible la força de cada formació política i la pluralitat de la societat.

Escenaris

Per això ens hem proposat estudiar tres escenaris possibles en la dimensió de les circumscripcions a unes eleccions al Parlament Europeu a l'Estat espanyol. Hem pres com a base els resultats electorals del 2004 (Taula 1), atribuint però 50 escons, els que ara s'escolliran, quatre menys que a les eleccions de fa cinc anys.

Els tres escenaris estudiats són:

- A. Circumscripció única, de caràcter estatal, seguint el model actual.
- B. Quatre circumscripcions de caràcter nacional: Espanya, Països Catalans, Galícia i País Basc (inclosa Navarra). En aquest cas cada nació té atribuïts un nombre d'escons proporcional a la seva població.
- C. Dinou circumscripcions de caràcter autonòmic: Andalusia, Aragó, Astúries, Canàries, Cantàbria, Castella i Lleó, Castella-la Manxa, Catalunya, Ceuta, Extremadura, Galícia, Illes Balears, La Rioja, Madrid, Melilla, Múrcia, Navarra, País Basc i País Valencià. En aquest cas també cada comunitat autònoma té atribuïts un nombre d'escons proporcional a la seva població, tot garantint un mínim d'un escó a totes elles.

**TAULA 2. ESCENARI A.
CIRCUMSCRIPCIÓ ÚNICA ESTATAL**

Cens electoral	34.706.044	
Votants	15.666.491	45,14%
Abstenció	19.039.553	54,86%
Vots vàlids	15.512.282	99,02%
Vots nuls	154.209	0,98%
Vots blancs	95.014	0,61%
Vots a candidatures	15.417.268	99,39%

	Vots	%	Escons
PSOE	6.741.112	43,46	23
PP	6.393.192	41,21	22
Galeusca	798.816	5,15	2
IU-ICV	643.136	4,15	2
Europa dels Pobles	380.709	2,45	1
Coalición Europea	197.231	1,27	-
Los Verdes	68.536	0,44	-
P.Cannabis	54.460	0,35	-
Altres	140.076	0,90	-

Font: Elaboració pròpia

TAULA 3. ESCENARI B. QUATRE CIRCUMSCRIPCIONS NACIONALS

ESPANYA

Cens electoral	20.327.073	
Votants	9.354.851	46,02%
Abstenció	10.972.222	53,98%
Vots vàlids	9.329.736	99,73%
Vots nuls	25.115	0,27%
Vots blancs	58.672	0,63%
Vots a candidatures	9.271.064	99,37%

	Vots		Escons
PSOE	4.309.363	46,19	15
PP	4.237.527	45,42	14
IU	371.219	3,98	1
CHA+PSA+AA+CNC...	42.391	0,45	-
Los Verdes	37.563	0,40	-
P.Cannabis	27.371	0,29	-
Altres	245.630	2,63	-

Font: Elaboració pròpia

PAÏSOS CATALANS

Cens electoral	9.500.581	
Votants	4.136.501	43,54%
Abstenció	5.364.080	56,46%
Vots vàlids	4.125.857	99,74%
Vots nuls	10.644	0,26%
Vots blancs	22.808	0,55%
Vots a candidatures	4.103.049	99,45%

	Vots	%	Escons
PSOE	1.746.002	42,32	7
PP	1.367.639	33,15	5
CiU+BNV+PSM-EN	398.124	9,65	1
Esquerra	272.958	6,62	1
EU-ICV	216.291	5,24	-
Els Verds	24.559	0,60	-
P.Cannabis	19.372	0,47	-
Altres	58.104	1,41	-

Font: Elaboració pròpia

GALÍCIA

Cens electoral	2.607.391	
Votants	1.155.193	44,30%
Abstenció	1.452.198	55,70%
Vots vàlids	1.150.676	99,61%
Vots nuls	4.517	0,39%
Vots blancs	7.674	0,67%
Vots a candidatures	1.143.002	99,33%

	Vots	%	Escons
PP	549.073	47,72	2
PSOE	416.573	36,20	1
BNG	141.756	12,32	-
EU-IU	17.626	1,53	-
P.Cannabis	3.398	0,30	-
Os Verdes	2.677	0,23	-
Altres	11.899	1,03	-

Font: Elaboració pròpia

PAÍS BASC

Cens electoral	2.270.999	
Votants	1.019.946	44,91%
Abstenció	1.251.053	55,09%
Vots vàlids	906.013	88,83%
Vots nuls	113.933	11,17%
Vots blancs	5.860	0,65%
Vots a candidatures	900.153	99,35%

	Vots	%	Escons
PSOE	269.174	29,71	1
PNV	253.331	27,96	1
PP	238.953	26,37	1
EA	64.509	7,12	-
IU	38.000	4,19	-
Aralar	17.739	1,96	-
P.Cannabis	4.319	0,48	-
Los Verdes	3.737	0,41	-
Altres	10.391	1,15	-

Font: Elaboració pròpia

Amb circumscripcions autonòmiques, el PP hauria guanyat en nombre d'escons malgrat no ser la força més votada i IU-ICV esdevindria extraparlamentària

Resultats

Escenari A. Circumscripció única estatal (Taula 2)

El resultat d'atribuir 50 escons –en lloc dels 54 del 2004– dona el mateix nivell de representativitat i visualització de la pluralitat del mapa polític de l'Estat espanyol, que amb els resultats que efectivament es van produir el 2004. Continuarien sent cinc les formacions polítiques amb representació parlamentària: PSOE (23 escons), PP (22), Galeusca¹ (2), IU-ICV (2) i Europa dels Pobles² (1).

Els quatre escons «perduts» es reparteixen a parts iguals entre el PSOE i el PP. Galeusca, IU-ICV i Europa dels Pobles, conservarien els escons aconseguits.

Escenari B. Quatre circumscripcions nacionals (Taula 3)

En aquest cas hem entès que les anomenades coalicions electorals estratègiques perdrien la seva configuració. La coalició Galeusca quedaria transformada en tres opcions: CiU+BNV+PSM-EN als Països Catalans; PNV al País Basc; i BNG a Galícia. I Europa dels Pobles també en tres opcions: Esquerra, als Països Catalans; Eusko Alkartasuna, al País Basc; i CHA+PSA+AA+CNC+ICLR, a Espanya.

1 Galeusca estava formada per: Convergència i Unió, Partido Nacionalista Vasco, Bloque Nacionalista Galego, Bloc Nacionalista Valencià i Partit Socialista de Mallorca-Entesa Nacionalista.

2 Europa dels Pobles estava formada per: Esquerra Republicana de Catalunya, Eusko Alkartasuna, Chunta Aragonesista, Partido Socialista de Andalucía, Andecha Astur, Conceju Nacionaliegu Cántabru i Iniciativa Ciudadana de la Rioja.

El resultat d'atribuir un número proporcional d'escons al pes poblacional de cada nació continua donant un escenari plural amb sis opcions electorals representades: PSOE (24 escons), PP (22), IU (1), CiU+BNV+PSM-EN (1), PNV (1) i Esquerra (1).

El PSOE guanyaria a tres de les circumscripcions nacionals: A Espanya amb 15 escons enfront els 14 del PP i 1 d'IU; als Països Catalans amb 7 escons, enfront 5 del PP, 1 de CiU i 1 d'Esquerra; i al País Basc, amb un triple empat a 1 escó amb PP i PNV. El PP ho faria en una, a Galícia, amb 2 escons enfront 1 del PSOE.

La fragmentació de la circumscripció única dona un número menor d'escons a escollir per a cada circumscripció i d'això en resulta perjudicada IU-ICV, una formació política de caràcter estatal però amb una limitada força electoral, per la qual cosa perdria la representació catalana de la seva coalició, ICV. Aquest escó aniria a parar a mans del PSOE.

Escenari C. Dinou circumscripcions autonòmiques (Taula 4)

L'escenari de màxima fragmentació en les circumscripcions dona el resultat més allunyat de la proporcionalitat i de la visualització de la pluralitat política estatal.

Fins i tot es produeix la paradoxa que la força amb més escons no seria el PSOE, la força més votada, sinó el PP.

TAULA 4. ESCENARI C. DINOU CIRCUMSCRIPCIONS AUTONÒMIQUES

	Escons a escollir	PSOE	PP	IU-ICV	CiU	PNV	Esquerra
Andalusía	9	6	3	-			
Catalunya	8	4	2	-	1		1
Madrid	6	3	3	-			
País Valencià	5	2	3	-			-
Galícia	3	1	2	-			
Castella i Lleó	3	1	2	-			
País Basc	2	1	-	-		1	
Canàries	2	1	1	-			
Castella-la Manxa	2	1	1	-			
Múrcia	1	-	1	-			
Aragó	1	1	-	-			
Astúries	1	1	-	-			
Extremadura	1	1	-	-			
Illes Balears	1	-	1	-			-
Navarra	1	-	1	-		-	
Cantàbria	1	-	1	-			
La Rioja	1	-	1	-			
Ceuta	1	-	1	-			
Melilla	1	-	1	-			
TOTAL	50	23	24	-	1	1	1

Font: Elaboració pròpia

En el cas particular d'Esquerra, és destacable que gràcies a la seva implantació a tots els Països Catalans, esdevé parlamentària en totes les tipologies de circumscripcions analitzades

Només cinc opcions electorals esdevindrien parlamentàries: PP (24 escons), PSOE (23), CiU (1), PNV (1) i Esquerra (1).

En aquest escenari, que prima la representativitat territorial, en surt beneficiat el PP, perquè guanya a set de les deu circumscripcions que, per la seva poca població, només escollirien un escó, com són: Múrcia, Illes Balears, Navarra, Cantàbria, la Rioja, Ceuta i Melilla. El PSOE ho faria en les tres restants: Aragó, Astúries i Extremadura.

En les tres comunitats que elegirien dos escons, País Basc, Canàries i Castella-la Manxa, es produirien sempre empats a un escó. Entre PNV i PSOE en el primer cas, i entre PP i PSOE en els altres dos.

En dues comunitats s'escollirien tres escons, Galícia i Castella i Lleó. En els dos casos el resultat seria el mateix: victòria del PP enfront del PSOE per dos escons a un.

Al País Valencià el PP es faria amb tres escons i el PSOE amb dos.

A Madrid, PP i PSOE empatarien a tres escons.

A Catalunya, guanyaria el PSC amb quatre escons, enfront dos del PP, un de CiU i un d'Esquerra.

I finalment a Andalusia el PSOE trauria sis escons, per tres del PP.

La principal víctima d'aquesta distribució seria IU, que desapareixeria del mapa electoral europeu, en no disposar d'una força electoral significativa a cap de les dinou circumscripcions.

Resistirien amb la mateixa representació, CiU, PNV i Esquerra, forces de caràcter no estatal però amb una forta implantació en dues de les circumscripcions autonòmiques: Catalunya i País Basc.

Val a dir que s'ha calculat aquest escenari de dinou circumscripcions amb el criteri d'atorgar una mínima representació a totes les comunitats autònomes, però alhora garantint la màxima proporcionalitat possible al pes demogràfic de cadascuna d'elles.

No seria gens descartable que si algun dia s'apliqués aquest sistema a l'Estat espanyol, s'adoptés una distribució on la proporcionalitat anés en detriment de les comunitats més poblades, donant encara més pes a les menys poblades, com passa a les eleccions al Congrés dels Diputats.

Conclusions

1. Paradoxalment l'escenari A, la circumscripció única, és l'escenari que millor garanteix la proporcionalitat i la visualització de la pluralitat política de l'Estat.
 2. L'escenari B, les quatre circumscripcions nacionals, dona un resultat molt similar a l'escenari A, amb una lleugera pèrdua de la proporcionalitat i de la visualització de la pluralitat política de l'Estat.
- Aquest escenari ha estat contemplat com a exercici pràctic, però no es pot obviar que la seva implementa-

Com més fragmentades estan les circumscripcions més s'enforteix el bipartidisme PSOE-PP

- ció no gaudiria del consens de les dues grans forces estatals, PSOE i PP.
3. L'escenari C, les dinou circumscripcions autonòmiques, és el que distorsiona al màxim la proporcionalitat i la visualització de la pluralitat política de l'Estat, fins al punt que la força més votada, el PSOE, no és la força amb més escons, que passaria a ser el PP. I la tercera força en nombre de vots a nivell de l'Estat, IU-ICV, quedaria fora del Parlament Europeu.
 4. Des del punt de vista de les forces d'àmbit no estatal, cal distingir dos nivells: les tres grans forces, CiU, PNV i Esquerra gaudirien de la mateixa representació en qualsevol dels tres escenaris; però les altres forces menors, EA, CHA, BNG... esdevindrien extraparlamentàries si no poden participar en alguna coalició electoral estratègica com Galeusca o Europa dels Pobles.
 5. En el cas particular d'Esquerra, és destacable que gràcies a la seva implantació a tots els Països Catalans, esdevé en tots els escenaris força parlamentària. Si Esquerra només comptés amb els vots exclusius del Principat, esdevindria extraparlamentària a l'escenari B, i també a l'escenari A sense l'articulació de la coalició electoral estratègica Europa dels Pobles.
 6. Les dues principals forces estatals, PSOE i PP, van assolir conjuntament un percentatge de vot del 84,67%. Però en percentatge d'escons, a l'escenari A, n'assolirien el 90%. A l'escenari B, el 92% i a l'escenari C, el 94%. En definitiva, com més fragmentades estan les circumscripcions més s'enforteix el bipartidisme PSOE-PP.
 7. Pels interessos particulars de les tres principals forces d'àmbit no estatal, CiU, PNV i Esquerra, és indiferent el tipus d'escenari, però si del que es tracta és de garantir, al màxim possible, la major proporcionalitat i visualització de la pluralitat política de l'Estat, l'escenari A, la circumscripció única, és la millor opció. |

+ INFO

Fonts

- *Constitució Espanyola*, de 27 de desembre de 1978.
- *Llei orgànica 5/1985, de 19 de juny, del Règim Electoral General*. Congrés dels Diputats

Articles

ROIG, R. M., «Quina normativa electoral per a les eleccions europees?» a *Àmbits*. Número 30. Pàgines 15-16. Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya. Barcelona, 2004.